

การเปรียบเทียบการเล่าเรื่องในนิถราชาคริตฉบับการ์ตูน¹

A Comparative Study of the Storytelling of Nitthra Chakhrit in the Cartoon Version

(Received: Jan 3, 2021 Revised: Nov 11, 2021 Accepted: Dec 8, 2021)

จารุวัฒน์ ทองใส² นิธิอร พรอำไพสกุล³
Jaruvat Thongsai Nition Pornumpaisakul

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเล่าเรื่องในนิถราชาคริตฉบับการ์ตูน โดยใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของเรื่องเล่ามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการเล่าเรื่องที่ปรากฏในนิถราชาคริตฉบับการ์ตูนมี 3 ประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบและบอลลูนคำพูดของตัวละคร และการเล่าเรื่องโดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากลิลิตนิถราชาคริต ซึ่งการเล่าเรื่องในลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรูปแบบของการประพันธ์และกลุ่มเป้าหมายหลักซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน การเล่าเรื่องทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในนิถราชาคริตฉบับการ์ตูน และทำให้นิถราชาคริตฉบับการ์ตูนมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ การเล่าเรื่อง นิถราชาคริต การ์ตูน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่อง การเล่าเรื่องในลิลิตนิถราชาคริตและนิถราชาคริตฉบับการ์ตูน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This research aims to study the storytelling of Nitthra Chakhrit in its cartoon version by using the elements of storytelling as an analytical method. The result shows that there are three styles of narration in the Nitthra Chakhrit cartoon version. There is the storytelling of character introduction, the images and text balloons storytelling, and the adaptation from the original Lilit Nitthra Chakhrit. All of these styles conform to the writing patterns and the targeted readers, who are children and juveniles. Therefore, the three styles of storytelling are the unique characteristics found only in the Nitthra Chakhrit cartoon Version, which made it interesting and outstanding.

Keywords: Comparative study, Storytelling, Nitthra Chakhrit, Cartoon

บทนำ

เรื่องเล่านิทานชาคริตมีต้นเค้ามาจากนิทานอาหรับราตรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเก็บความจากนิทานทำเรื่อง ใน **Arabian Nights Entertainment** เรื่อง **The Sleeper Awaken** ฉบับแปลภาษาอังกฤษ มาทรงพระราชนิพนธ์โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิต เรียกว่า **ลิลิตนิทานชาคริต** เพื่อพระราชทานแด่พระบรมวงศานุวงศ์ในวัน ขึ้นปีใหม่

ลิลิตนิทานชาคริตพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับความนิยมแพร่หลายเนื่องจากมีความดีเด่นหลายประการ เช่น ความไพเราะ ลักษณะข้อบังคับฉันทลักษณ์ถูกต้อง การแทรกความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังที่บันทึกสมาคมนวนคดีได้กล่าวถึงความดีเด่นของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ไว้ว่า

มีลักษณะคำประพันธ์ที่ดีที่สุด 5 ประการ กล่าวคือ แต่งถูกต้องตามข้อบังคับโดยเคร่งครัด ความดีเด่น สัมผัสดี ความไพเราะ และไม่แต่งอย่างที่ว่ากลอนพาไป แต่ที่นับว่าดีเลิศก็เพราะมีความดีเด่น คนทุกชั้นอ่านเข้าใจแม้เป็นเรื่องยาก ถึงตอนเพราะก็เพราะอย่างมีรสชาติ พุดถึงลักษณะละเอียดก็ดีเลิศ ตรงไหนที่เป็นความรู้ก็ทรงพระราชนิพนธ์แทรกเอาไว้ เช่น สีของวัน ขนบธรรมเนียมของราชสำนัก อาหรับโบราณ และภาษิต ตอนจบชั้นก็ทรงพระราชนิพนธ์ใช้ถ้อยคำเหมาะแก่กาลเทศะและบุคคล ใครอ่านได้ทั้งความรู้และความบันเทิงทั้งนั้น ตอนไพเราะก็ไพเราะอย่างจับใจ

(ยุพร แสงทักษิณ, 2553, น. 235-236)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการนำลิลิตนิทราชาคริตไปสร้างสรรค์เป็นวรรณคดีและการแสดงอีกหลายสำนวน ได้แก่ บทร้องละครเรื่องนิทราชาคริต เสภาเรื่องอาบู่หะซัน บทละครรำเรื่องอาบู่หะซัน บทตาโบลวิงด์ ต่บอ๊แมน วรรณคดีทรงเครื่องเรื่องนิทราชาคริต ละครเวทีเรื่องนิทราชาคริต บทเพลงอาบู่หะซัน และในปัจจุบันได้มีการนำนิทราชาคริตมาสร้างสรรค์ในรูปแบบของการ์ตูน ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2550 เนื่องจากมีระยะห่างทางด้านเวลา และรูปแบบคำประพันธ์ที่แตกต่างจากลิลิตนิทราชาคริต มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย และผู้เสพจึงเป็นข้อมูลที่น่าสนใจศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะเด่นของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคำบอกเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาตัวบทวรรณกรรมนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2550
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ์ตูน
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการเล่าเรื่อง
4. วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน และเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ใช้การเล่าเรื่องที่มีลักษณะเด่น 3 ประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบ และบอกลูกศรคำพูดของตัวละคร และการเล่าเรื่องโดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากลิลิตนิทราชาคริต

1. การเล่าเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร เป็นการแนะนำผู้อ่านให้รู้จักตัวละครสำคัญภายในเรื่องโดยใช้ภาพประกอบแสดงลักษณะรูปร่างหน้าตา ตลอดจนการแต่งกายของตัวละคร ทำให้เห็นภาพตัวละครต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยการแนะนำตัวละครในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมี 2 ประเด็น ได้แก่ การแนะนำตัวละครเอก และการแนะนำตัวละครประกอบ

1.1 การแนะนำตัวละครเอก ตัวละครเอกเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง “ตัวละครเอก คือตัวละครที่เป็นศูนย์กลางของเรื่อง และมีบทบาทในเหตุการณ์หลักหรือสำคัญของเรื่อง” (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2556, น. 51) ซึ่งในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการแนะนำตัวละครเอกสองตัว คือ อาบู่หะซัน และพระเจ้าฮารุนออลราชจิต ลักษณะของอาบู่หะซัน เป็นเด็กหนุ่มหน้าตาดี รูปร่างสมส่วน ผมสีน้ำตาลยาวประบ่า ยืนอยู่ในท่าทางที่มือซ้ายเท้าขวา มือขวายึดกำมือ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายด้วยเสื้อกั๊กแขนสั้นมีลวดลาย กางเกงสีน้ำเงินความยาวถึงเข่ามีลายขวาง มีผ้าคาดเอวสีน้ำตาลขอบฟ้า สวมถุงเท้า สีขาว รองเท้าปลายอ่อนสีน้ำเงิน บนศีรษะมีผ้าโพกศีรษะปล่อยแถบผ้าไพล่ยาวออกมา ลักษณะทางกายภาพดังกล่าว เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของตัวละคร อาบู่หะซันให้เห็นเป็นเด็กหนุ่มที่มีลักษณะร่าเริงสดใส แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายในวัฒนธรรมอินเดีย-อาหรับ แต่มีลักษณะที่เป็นแฟนซีมากขึ้น ส่วนพระเจ้าฮารุนออลราชจิตนั้นมีลักษณะเป็นชายวัยกลางคน รูปร่างสมส่วน อยู่ในท่ายืนมีหนวด ผมยาว แต่งกายด้วยชุดคลุมสีแดงมีลวดลายแขนยาวสามส่วน โพกศีรษะด้วยผ้าสีเดียวกันกับชุด มีผ้าคลุมไหล่สีเหลืองทอง ลักษณะทางกายภาพดังกล่าว

แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าฮารุนออลราชจิตทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความสง่างาม มีความสุขุมลุ่มลึก ดุณาเคารพนับถือ เป็นการจินตนาการสร้างสรรค์ออกมา ได้เหมาะสมกับสถานภาพความเป็นกษัตริย์

ภาพที่ 1 แนะนำตัวละครฮานูหะซัน และพระเจ้าฮารุนออลราชจิต

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 6)

1.2 การแนะนำตัวละครประกอบ ตัวละครประกอบเป็นตัวละครที่มีบทบาทสนับสนุนในเหตุการณ์หรือบรรยากาศภายในเรื่อง “ตัวละครประกอบ เป็นตัวละครที่คอยสนับสนุนความหนักแน่น และสร้างบรรยากาศธรรมชาติของเนื้อเรื่อง ตัวละครประกอบมีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศ หรือเพื่อใช้ในการดำเนินเรื่อง” (กช ช่วงชูวงศ์, 2546, น. 47) ซึ่งในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการแนะนำตัวละครประกอบ 6 ตัวละคร โดยใช้ภาพประกอบแสดงลักษณะรูปร่างหน้าตา การแต่งกาย ได้แก่ พระนางโซบิเด นางนอตาซอลอวัตต์ นางจอบแก้วและสามี เสนาบดีเมศเรอ เสนาบดีไถยพา และอีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างการแนะนำตัวละครประกอบสองตัวละคร คือ นางนอตาซอลอวัตต์ และอีแมนซัวกับศิษย์ทั้งสี่ โดยการแนะนำตัวละครนางนอตาซอลอวัตต์นั้นแสดงให้เห็นว่านางเป็นผู้หญิงสวย แต่งกายด้วยชุดสวยงามสมกับฐานะที่เป็นสาวชาววัง นางกำนัลของพระนางโซบิเด ส่วนการแนะนำตัวละครอีแมนซัว

และศิษย์ทั้งสี่แสดงให้เห็นลักษณะของอีแมนซ์ว่าเป็นชายมีอายุ สวมชุดสีน้ำตาล สวมถุงเท้าสีขาว รองเท้าสีน้ำตาลปลายงอน โปกศีรุษะด้วยผ้าสีเดียวกันกับชุดส่วนศิษย์ทั้งสี่เป็นชายวัยกลางคน สวมชุดสีส้มแตกต่างกันไป สวมถุงเท้าสีขาว โปกศีรุษะและสวมรองเท้าที่มีสีเดียวกันกับชุด ทั้งหมดอยู่ในท่าทางที่พยายามดิ้นรนขัดขืน เนื่องด้วยภาพที่ใช้แนะนำตัวละครนี้เป็นภาพตอนที่อีแมนซ์และศิษย์ทั้งสี่โดนจับมาลงโทษ โดยใช้เชือกมัดข้อมือผูกล่ามต่อกันทั้งห้าคน ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้เป็นเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเพราะแสดงให้เห็นว่าคนทำผิดย่อมได้รับการลงโทษ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมและความสามารถของตัวละครเอกอย่างอาบูหะซันที่ได้จัดการสืบสวนสอบสวนและนำคนที่ทำผิดมาลงโทษได้สำเร็จ

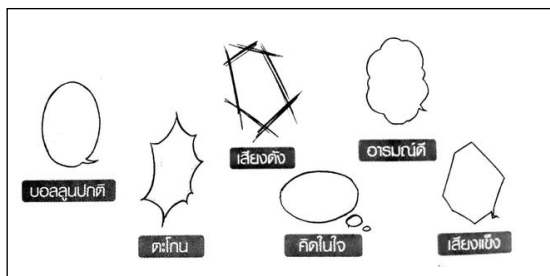
ภาพที่ 2 แนะนำตัวละครนางนอตาซอลอวัตต์ และอีแมนซ์และศิษย์ทั้งสี่
(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 6)

การแนะนำตัวละครในเรื่องดังกล่าวข้างต้น เป็นการแนะนำชื่อของตัวละครประกอบภาพการ์ตูนซึ่งเป็นภาพลายเส้นพิมพ์สี ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละคร ตลอดจนได้เห็นลักษณะรูปร่างหน้าตา การต่างกายของตัวละครแต่ละตัว ซึ่งการแนะนำตัวละครโดยใช้ภาพการ์ตูนดังกล่าว

เป็นวิธีการเล่าเรื่องที่ช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของตัวละครอย่างชัดเจน สามารถตีความไปถึงลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครจากภาพได้ “การบรรยาย หน้าตา ท่าทาง และการแต่งกาย อาจเป็นการบอกลักษณะของตัวละคร ตลอดจนอายุ อาชีพ นิสัยของตัวละคร การเขียนการ์ตูนเป็นการสื่อสารด้วยภาพ จึงไม่จำเป็น ที่จะต้องบอกผู้อ่านด้วยการบรรยายเป็นตัวหนังสือ” (ศักดิ์ดา วิมลจันทร์, 2549, น. 84-85) ดังนั้นการแนะนำตัวละครด้วยภาพในนิทรรศการচিতตบับการ์ตูน จึงทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครในเรื่อง และช่วยให้เข้าใจการกระทำ และความประพฤติของตัวละครที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ภายในเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

2. การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบและบอลลูนคำพูดของตัวละคร

การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบและใช้บอลลูนคำพูดของตัวละครถือเป็นลักษณะเด่นของนิทรรศการচিতตบับการ์ตูน เนื่องจากการ์ตูนใช้ภาพในการสื่อสารเป็นหลัก การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบทำให้สามารถมองเห็นรูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทางต่าง ๆ ของตัวละครได้อย่างชัดเจน ส่วนบอลลูนคำพูดมีลักษณะเป็นกรอบที่มีช่องว่างสำหรับใส่ตัวอักษร มีหลายลักษณะ ซึ่งจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้พูด “เส้นกรอบที่ล้อมรอบคำพูดเอาไว้จะมีลักษณะแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นอารมณ์ที่แตกต่างกันของผู้พูด” (C.C Club, 2556, น. 258)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างบอลลูนคำพูดแบบต่าง ๆ

(C.C Club, 2556, น. 334)

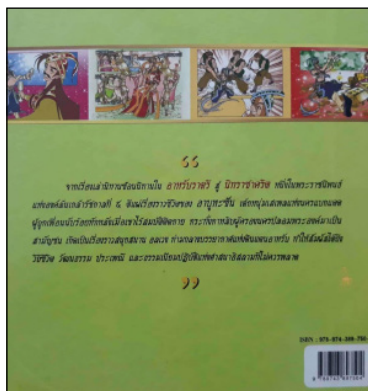
ดังกล่าวมานี้บอลลูนคำพูดจึงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น สามารถบ่งบอกถึงคำพูดในลักษณะต่าง ๆ ได้หลากหลาย และช่วยขยายความจากการเขียนบรรยายแบบความเรียงได้อีกระดับหนึ่ง ดังที่ ศักดา วิมลจันทร์ (2549, น. 165-167) ได้กล่าวว่า “ลักษณะรูปร่างของบอลลูนสามารถบอกความแตกต่างของคำพูดในลักษณะต่าง ๆ ได้ เช่น เสียงพูดปกติ เสียงตะโกน เสียงกระซิบ เสียงสั่น และเมื่อใช้ร่วมกับคำบรรยาย คำพูดในบอลลูนจะช่วยเสริมและขยายความอีกชั้นหนึ่ง” ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนพบว่ามีการใช้ภาพประกอบเริ่มตั้งแต่ในส่วนปกหนังสือทั้งด้านหน้าและด้านหลัง โดยปกด้านหน้านั้นจะประกอบด้วยภาพการ์ตูนซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง ได้แก่ อาบู่หะซัน พระเจ้าฮารูนอาลราชิจิต อีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่ นางนอตาซอลอวัตต์ และเหล่าสมนกำนัน มุมซ้ายมือบนของปกหนังสือด้านหน้ามีภาพอาบู่หะซันอยู่ในกรอบวงกลม ซึ่งบนรูปมีข้อความในแนวโค้งครึ่งวงกลมว่า “พระราชาธิพนธ์ในรัชกาลที่ 5” และมุมซ้ายมือล่างของปกด้านหน้ามีข้อความเขียนว่า “หนึ่งในนิทานจากอาหรับราตรี”

ภาพที่ 4 ภาพปกหน้าหนังสือนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550)

การใช้ภาพประกอบตรงปกหน้าเป็นลักษณะของการ์ตูน โดยทั่วไปที่มักจะนำภาพของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอกเพื่อให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครในเบื้องต้น ส่วนปกหลังของนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน มีภาพประกอบเป็นภาพสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ซึ่งเป็นภาพเหตุการณ์ในเรื่อง ได้แก่ ตอนที่อาบูหะซันเลี้ยงกาหลิบ ตอนที่อาบูหะซันได้เป็นกาหลิบและได้รับการปรณินบัติจากเหล่าสนมกำนัลตอนอาบูหะซันโดนชาวบ้านรุมจับเพื่อส่งโรงหมอ และตอนที่อาบูหะซันได้รับเงินพระราชทานจากแผนกคลังตายได้ภาพประกอบปกด้านหลัง มีข้อความว่า “จากเรื่องเล่านิทานซ้อนนิทาน ใน **อาหรับราตรี** สู่นิทราชาคริต หนึ่งในพระราชนิพนธ์แห่งล้านเกล้ารัชกาลที่ 5 ตีแผ่เรื่องราวชีวิตของอาบูหะซัน เด็กหนุ่มเสเพลแห่งนครแบกแดด ผู้ถูกเพื่อนนักร้อยหักหลังเมื่อเขาไร้สมบัติติดกายกระทั่งกาหลิบผู้ครองนครปลอมพระองค์มาเป็นสามัญชน เกิดเป็นเรื่องราวสนุกสนาน อลเวง ท่ามกลางบรรยากาศแห่งดินแดนอาหรับ ทำให้สัมผัสได้ถึงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติแห่งศาสนาอิสลามที่ไม่ควรพลาด” ซึ่งเป็นคำโปรยที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้เนื้อหาของเรื่อง

ภาพที่ 5 ภาพปกหลังหนังสือนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

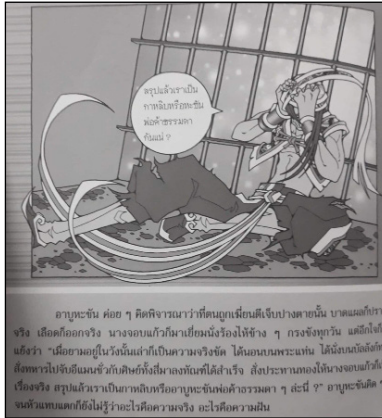
(ชลลดา ชะบางบอน, 2550)

ส่วนเนื้อหาภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นแบบการ์ตูน ประกอบคำบรรยายเนื้อเรื่องในทุกหน้าของหนังสือ โดยเป็นภาพสีนับตั้งแต่ ต้นเรื่องจำนวน 5 หน้า ซึ่งเป็นการเปิดเรื่อง และกล่าวถึงการปกครอง ของกาฬิหาราชอาณาจักรด้วยหลักคุณธรรมของนักปกครองทั้ง 4 ประการ ที่เรียกว่า “จตุกรณย์ราชกิจ” หลังจากนั้นภาพประกอบก็จะเป็นภาพ ลายเส้นขาวดำไปจนตลอดทั้งเรื่อง

ภาพที่ 6 ภาพประกอบเนื้อเรื่องตอนต้นของนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน เป็นภาพของพระเจ้าฮารุนนาราชกิจ กาฬิหารผู้ครองนครแบกแดด กับพระนางโชบิตผู้เป็นพระมเหสี (ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 8)

ภาพประกอบทำหน้าที่ในการเล่าเรื่องโดยการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครที่เห็นได้ชัดเจนคือตอนที่อาบูหะซันต้องโทษจำคุก โยบตี ภาพประกอบดังกล่าวแสดงภาพอาบูหะซันอยู่ในที่นั้งเหยียดขาหลัง พิงกรงเหล็กมือสองข้างของเขาอยู่ตรงขมับ มีบอลลูนบรรยายความคิด ของอาบูหะซันในตอนนั้นว่า “สรุปแล้วเราเป็นกาฬิหารหรือหะซันพ่อค้าธรรมดากันแน่?” คำบรรยายในบอลลูนดังกล่าวเป็นข้อความสำคัญแสดงสภาวะความคิดสับสน เป็นกังวล เกิดความขัดแย้งในใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สร้างความทุกข์ให้กับตัวละคร

ภาพที่ 7 ตอนอาปุระชั้นต้องโทษจำคุก

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 76)

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นกลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบและใช้บอลลูนคำพูดของตัวละครในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดความน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะภาพการ์ตูนเป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงดึงดูดใจให้อยากอ่าน ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสติปัญญา การ์ตูนจึงนับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ “การ์ตูนดึงดูดใจให้อ่าน มีความบันเทิงชวนติดตาม สามารถสร้างสรรค์ได้ทุกด้าน เช่น พัฒนาสมอง ส่งเสริมให้รักการอ่าน รักเพื่อนมนุษย์ รักสัตว์ และสิ่งแวดล้อม สร้างจริยธรรม สร้างสุนทรียภาพ ทำให้การ์ตูนเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทรงพลังของคนทุกวัย” (ฉรินันท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2552, น. คำนำ) อีกทั้งการเล่าเรื่องด้วยบอลลูนคำพูดช่วยเน้นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตัวละคร รวมทั้งสภาวะเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องพบเจอได้เป็นอย่างดี กระตุ้นจินตนาการของผู้อ่าน ทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. การเล่าเรื่องโดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากลิลิตนิทราชาคริต

การเล่าเรื่องโดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากลิลิตนิทราชาคริต เป็นการเล่าเรื่องที่มีทั้งในส่วนของกรย่อ ขยาย และการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ การลดทอนเนื้อหา การเพิ่มเนื้อหา และการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา

3.1 การลดทอนเนื้อหา เป็นการเล่าที่ทำให้รายละเอียดในเรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยพบว่า นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน มีการตัดทอนเนื้อหาในส่วนเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในเรื่อง เช่น ตอนที่อาบู่หะซัน ได้เป็นกาทลิปและได้เข้าชมห้องต่าง ๆ ภายในพระราชวังในลิลิตนิทราชาคริต พรรณนาถึงความงามของห้องต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด แต่ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน กล่าวถึงรายละเอียดการชมความงามของห้องต่าง ๆ โดยย่อ และมีการนำบทประพันธ์ส่วนหนึ่งจากลิลิตนิทราชาคริตมาแทรกไว้ ดังตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวังของกาทลิปลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p><u>ชมห้องที่ 1</u></p> <p>คิดคะนึ่งในใจกลาง ทางยุรยาตร ดำเนิน พิศเพลิตเพลินเชยชม บรมราชศฤงคาร ห้องพิมานมณเฑียร สถิตเสถียรใหญ่กว้าง ข้างผนังแล เพดาน โอฬารเลิศทองแกม สอดสี แซมประสานสลัประแสงสุริยะจับแจ่มจรัส มีระย้ารัตน์เรือนสุวรรณ เจ็ดอัน แขวนเรียงรายลวดลายเลิศไพโรจิตร ประดิฐอย่างเอกอุตม กลางโ้ทีะกลม</p>	<p>...แล้วเสด็จเข้าสู่ฝายใน โดยมี ท่านเมศเรอณาเสด็จกาทลิปหะซัน ประทับบนพระแท่น มีเสียงดนตรีอัน ไพเราะขับกล่อม อีกทั้งอาหารเลิศรส และนางในรายล้อม แต่ละนาง ล้วนอ่อนเยาว์ชุ่มช้อย โฉมงาม ดุจนางสวรรค์ทุกคน กาทลิปหะซัน มองสรรพสิ่งรอบกาย แล้วก็คิดว่าตน เป็นราชาจริง ๆ โดยมีเคลือบแคลง สงสัยอีกต่อไป</p>

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาหลิบลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p><u>ชมห้องที่ 1 (ต่อ)</u> ตั้งประจำ พานทองคำจำหลัก ปักบุบผชาติหอมหวาน กลิ่นอายอวล เอิบตลบ ครบเจ็ดใบไผบุลย์ ตั้งโต๊ะ พูนจันทระ เป็นระยะไว้วางจัดคณະ นางสำหรับ ประสานศัพท์ดนตรี มีเจ็ดวงรายเรียง วงหนึ่งเพียงเจ็ดนาง มีดุริยางค์ประจำหัตถ์ ล้วนสันทัด ชำนาญ การบำเรอบรมไทยังนางใน เจ็ดอนงค์ ทรงศุภลักษณ์ลาวัณย์ โฉมเฉิดฉั่นแซมซ้อย ประดับสร้อย สุวรรณรัตน์ พัตราภรณ์พรรณรายสี สลัหลายอย่างยง ทุกอนงค์ถือพัชนี คอยภูมีเมื่อเสวย จักร้าเพยลมพาน อยู่ประจำงานพร้อมเสร็จ คอยเสด็จ ผ่านฟ้าองค์กะหลิบเจ้าหล้า จักเยื้อง ยาดรามานา</p>	<p>กาหลิบอาบู่หะซันเดินชม พระราชวังอันโอ้อ่า ดังความว่า “พิศเพลิตเพลินเซยชม บรมราช ศฤงคาร ห้องพิมานมณเฑียร สถิตเสถียรใหญ่กว้าง ข้างผนัง แลเพดาน โอฬารเลิศทองแกม สอดสีแซมประสานสลับ แสงสุริยะ จับแจ่มจรัส มีระย้ารัตน์เรือน สุวรรณ เจ็ดอันแขวนเรียงราย ลวดลายเลิศไพโรจิตร ประดิฐอย่าง เอกอุตม กลางโต๊ะกลมตั้งประจำ พานทองคำจำหลัก ปักบุบผชาติ หอมหวาน กลิ่นอายอวลเอิบตลบ ครบเจ็ดใบไผบุลย์...ฯลฯ” จนกระทั่งพบนางกำนัลบรรเลง ดนตรี ทั้งเจ็ดนางล้วนงดงามเฉิดฉาย หะซันจึงได้แต่ยิ้มนั่งมองไม่วางตา</p>
<p><u>ชมห้องที่ 2</u> เมศเรอพาตำเนิน เดินนำหน้า คลาไคล ชักใบบานทวารเปิด เตลิตโล่งแลพิภพ เสียงครื้นครึกดนตรี</p>	<p>ฝ่ายนางทั้งเจ็ดเมื่อเห็นหะซัน ในชุดกาหลิบก็เข้ามารุมล้อม เชิญ ไปนั่งบนอาสน์แก้วปรนนิบัติพัคดี บ่อนพระกระยาหาร เจรจาเสียง อ่อนหวาน จนหะซันเคลิบเคลิ้ม</p>

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาฬลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ชมห้องที่ 2 (ต่อ)</p> <p>จรรยาห้องใหม่ ใหญ่ปานกัน เยี่ยงก่อน เครื่องแต่ง ห่อนหน เพรง เต็มรูปชลงเลขา มีนานาเขา ไม้ รูปสัตว์ไสร้อย่างเป็น เห็นดูจ โผนแผ่นผก รูปคนานกอนกนันต์ รูปคนสรรพภาษา สีน้ายาสดสร้าง ดูกระจ่างเจริญเนตร ม่านโหมตเทศ เถือกทอง รองพื้นเขียวพู่คำ ประจำ พระแกลแลสะอาดพื้นล่างดาษ ประดับประดา ด้วยเสลาลายขาบ ขนาบเขียวสดแซม แปมใบโคก นากสวาด ประหลาดล้วนหลากเนตร แม้สุริเยศแผดเผา เหน็นราคร้อนแรง แสงพยับหย่อนเย็น เป็นที่สถิต เที่ยงวัน สรรพพิเศษสิริรัตธา คำเคลือบยาแลระยับ สลับสี เขียวเหลือง เรื่องเรื่อรัตนรางขาง กลางฉลุปรุลาย ระบายยาระยับพรรณ สรเป็นพานพะโอ่งเอก ดิเรกขวด เขียนชั้น ทุกสิ่งสรรพสุกอราม ท่ามกลางวางโตะกลม นำชมถาด</p>	<p>“น้องโฉมงามของพี่มีชื่อว่าอะไร บ้างจ๊ะ พี่ขอทราบนามไว้ หากภายหลัง ไม่ได้พบกันอีกพี่จะได้เก็บไปฝัน ถึง” เหล่านางในจึงบอกชื่อของตน แต่ละนาง หะชั้นรีบท่องจำปากขมุบ ขมิบเข้าไปซ้ำมา เพราะเกรงจะลืม “...ชั้นไซน์ มูนไลท์ ฮาร์ทิลไลท์ คอร์ลีย์ฟส์ อาบาสเตอร์ ชูดาเคน...” กาฬลิลิตฉบับการ์ตูนทบทวนพระเนตรแล้ว ก็ขบขัน ทรงกลั่นพระสรวลจน พระองค์งอ</p> <p>เมื่อเสวยพระกระยาหารเสร็จเมศ เรอจึงนำเสด็จกาฬลิลิตหะชั้นมายัง ห้องเสวยผลไม้ซึ่งงามตระการตาไม่ แพ้ห้องแรก หากแตกต่างตรงที่ห้อง นี้ตกแต่งด้วยสีเขียวเป็นหลัก ประดับ ด้วยเขาสัตว์หายากและคบไม้ มีภาพเขียนสัตว์ป่าและฝูงนกอัน วิจิตรงดงาม เหล่านางกำนัลยก ถาดผลไม้และขนมหวานนานาชนิด เข้ามารายล้อมพระองค์ วงดนตรี บรรเลงโดยนารีเจ็ดนางขับขานขึ้น</p>

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาฬลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p><u>ชมห้องที่ 2 (ต่อ)</u></p> <p>ผลาผล ยลเหล่าหลายอย่างนับ เรียประดับดุดจเจดีย์ เจ็ดที่มีตั้งกลาง มีอนงค์นางกลุ่มซบ คอยบำเรอ รับรินทรราช พิณพาทย์นับเจ็ดวง คงเจ็ดคนเป็นสำหรับ นับสี่สิบเก้า เรียงนาง ล้วนสำออง ลอโฉม นางประโลม เลิศลักษณะ พักตร์ผ่อง เพียงไขไซ กำหนดในเจ็ดอนงค์ ทรงเครื่องสรรพมรกต น้ำใสสด เชียวขจี ไร่มณีอื่นปน ระคนแต่เพชร เมลิ็ดย่อม คร่อมทองรับเป็นเรือน เตือนตาชมใช้น้อยล้วนเรียบร้อย กิริยา ยลโสภากว่าเพรง ละเวงฉม คนธกำจร กรกุมวาลวิชนี คอยภู มีพรั่งพร้อม เห็นหะชั้นต่างน้อม นอบเกล้าวันทา อยู่แล</p> <p><u>ชมห้องที่ 3</u></p> <p>หะชั้นโคลบซ้า จึงเมศเรอนำหน้า สู่ห้องครบสาม ยลยิ่งงามเลิศล้ำ ดีกว่าสองห้องพัน ที่แล้วเลยมา บารนี้</p>	<p>อีกครั้ง หะชั้นเป็นสุขใจยิ่งนัก ชื่นชม ว่าตนเป็นผู้มีบุญโดยแท้...</p> <p>(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 60-63)</p>

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาหลิบลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p><u>ชมห้องที่ 3 (ต่อ)</u></p> <p>งามรจนาอย่างยิ่ง ลื่นทุกสิ่ง ควรแล แปรเนตรชายชำเลื่อง พิศฝาเมลืองลายวิจิตร ประดิฐ โมราระดับ สรรพสีแดงแสงพราย ฝังลวดลายแลเห็น เป็นลดาเครือวัลย์ เลื้อยเลี้ยวพันเสาผนัง รังเป็นต้น เป็นดอก ออกช่อแซมแนมผล ไปสับสนสีสลับ ประดับเป็นลาย หลายอย่าง สีต่างๆเขียวขาว แดงดูราวทับทิม ชมพูริมเชิงผนัง ฝังสลักกับม่วง ท่วงทีดีดูเด่น เล่น สีสอดลายขัด บ้างจำรัสเรือเรือ แดงแก่เหลืองแก่หลาก มากสี สลักผ่านลายดูระบายชาดคราม งามพิงตาพิงใจ พื้นภายในเลียนลาด ดาชศิลาโลहित บรรสานสนิทเนียน แนบ แอบกันกลมแผ่นเดียว เหลียวแล แหล่งบนล่าง พ่างผนังรุ่งแวง ส่งสีแดงดูฉาด เมื่อยวรายาตรยามเย็น เห็นประดุกกลางวัน เพื่อแสงพรรณ ส่องรับ จับแสงสุริย์ส่องสว่าง</p>	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาหลิบลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ชมห้องที่ 3 (ต่อ)</p> <p>เครื่องใช้ต่างๆมี ล้วนสอด สีสุกสด หมดทุกสิ่งพึงใจ ขาวนางใน มโหรี เจ็ดวงมีเรียงระดับ ถ้วนสำหรับ ดังก่อน วงหนึ่งท่อนถอยถด เจ็ดคน หมดมีประมาณ ล้วนขับขานไพเราะ เสนาะฝีมือดนตรี มีโต๊ะกลางวางจัด พานทองรัตน์เรือนกุดั่น แกล้งเกลาก กลั่นสรรเสก ขนมอรเอกนนานา รสโอชาหวานมัน ต่างสีสันไปต้อง รสบพิ้องพานกัน เจ็ดที่ป็นเป็นระยะ ได้จิงหะวางราย ยังโถมฉาย น้อยแน่น เจ็ดนางแต่งตนประดับ สรรพสิ่งสรรพภาพรณ์ อลงกรณ์ งามตระการ ล้วนประพาพแกม เพชรรัตน์ แสงสีจรัสโอภาส ปัทมราช เรือนสุวรรณณ์ แดงดูฉั่นดวงอาทิตย์ สร้างนฤมิตรเป็นนฤมล ยลพิศวงยิ่ง พิศวาส อาบผาดผ่านมา เล็งซ้ายขวา ปลิ้นสุด บัดยั้งหยุดชมเชย เลยไป นั่งโต๊ะกลาง ขวนอนงค้ นางนั่งสลับ เป็นอันดับดุจเพรง พิณพาทย์ละเวง แจ่มแจ้ว ปางหะชันนั่งแล้ว สงบยั้ง สังคีต แลนา</p>	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาฬลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p><u>ชมห้องที่ 4</u></p> <p>พลาจจรดลโดยลำดับ เห็นห้อง ทับอัศจรรย์ ล้วนสุวรรณแก้วมรุตนา แผ่คำดาตาดผนัง เงามมดั่งกระจก ทาบ ดูแปลบปลาบปลั่งล่อ ลายซ้อนพอพิงตา รจนาเป็นก้าน ชด ได้วงชดเชิดชู ดูบรรจงบรรเจิด เลือกรัตน์เลิศสีสลัป ประดับ ประดิษฐ์คั่น เป็นกุดันแต่นูน พิศจำรูญจำรัสรายเพชรรัตน์รุ่งรุ่ง แสงพวยพุ่งไฟโรจน์ ทับทิมโชติ แดงฉาด มรกตผาดพรรณขจี นิลมณี ม่วงเมฆ ดิเรกบุศราคำ วางประจำ ดอกทราย โอปอล์หลายสีสลัป โกลเมน กับเพทายสีสรรคล้ำยคละบ้าง ไพโรชुरย์อ้างเอกสมาน มีสังวาล ผ่านพาด งามประหลาดแหล่หลาย ฉายแสงต่อทอกัน บรรจบล้วน นพรัตน์ เป็นศรีสวัสดิมมงคล แต่ผู้ ยลผู้ยัง เพดานกั้ง รจนา เป็นดารา ดวงจันทร์ พลอยต่างพรรณเยี่ยงก่อน ห่อนสลัปสีหลาย เป็นลายรายสี ละดอกรัศมีออกอร่ามเรือง ประเทือง ดั่งดารา ดวงจันทร์าปลดปลิด ติดไว้</p>	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาหลิบลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ชมห้องที่ 4 (ต่อ)</p> <p>ชมชื่นชูฟ่างพันปูพรมทอง ทอไหม กรองประกอบแกม แหมเป็นลาย ลอยเลิศ เชิดดอกเด่นชิงดวง แม้นมือ สรวงมาสร้าง ม่านทองข้างสองไซ ระ ไบระเบียบบรรจง คงประจำบัญชา บวรวิสุทธิโชมพัสดุ พูรายรัตน์เรือน คำ ประจำพระสูตรสบตา งามพันหา งามเลิศ งามประเสริฐพิริศแพรว ระย้าแก้วแกมอุไร ปักเทียนไสว แสงสว่าง กระจ่างจับพื้นสะบุด แปลบปลาบวาบวิบ จับนัยนาพราย พราว โต๊ะตั้งหว่างกลางวิจิตร ผ้าปู ปิดพื้นทอง พานคำสองชั้นใช้ พาน ล่างไสรใหญ่ยง พานบนทรงสูงย่อม มีนาคค่อมประคองยัน สี่คิระผันสี่ทิศ วิจิตรจำหลักลาย รายจินดาประดับ ดูงามสรรพโสภณ ขนมนปนผลไม้แห้ง แลสร้างบรรจงจัดสรร ตั้งครบครันเจ็ด เครื่อง หอมฟุ้งเพื่องอวลอบ กลิ่น ตระหลบเลิศหลาย ชมไปวายสิ้น เสร็จ ยังเบ็ดเตล็ดเล็งแล แปรตายล ริมผนัง เห็นโต๊ะรังติดฝา ขวดสุรา องุ่นแท้ แม่ห้องก่อนก็มี แบบธานี</p>	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเล่าเรื่องตอนชมห้องในพระราชวัง
ของกาหลิบลิลิตนิทราชาคริต นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ชมห้องที่ 4 (ต่อ)</p> <p>ห้ามปราม ยามเข้าบให้กิน จอมธานินทร์เป็นบรรทัด คำแล้ว จัดพร้อมเสร็จ ขวดกัลเม็ดมีฝา พื้นศิลาทองพราย รายประดับ ดวงจินดา ถ้วยโมราเรืองรอง เชิงทอง ประดับเพชร ตั้งเตรียมเสร็จสำหรับ สรรพทุกสิ่งไปขาด มีในราชมณเฑียร งามแมนเขียนคะเนนิก ดูพิลึกหลาย หลากสิ่งงามมากเหลือนับ ประดับ ประดิษฐ์พรรณราย พิศเพริศพราย ทั้งห้อง ใครเห็นต้องตกตะลึง ววยรำพึงอื่นแท้ชมเพลิดชมเพลินแม่ หลับแล้ว มเมอฝัน ใฝ่นา</p> <p>รังสรรค์สบสิ่งสิ้น สุดพรรณ นาเฮย แก้วประจิกแกมสุวรรณ แว่นฟ้า จับแสงอค์นี้สรรพ สุกส่อง แสงแฮ งามประเสริฐเลิศแหล่งหล้า โลกย์ล้วนสรรเสริญ</p> <p>(จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2553, น. 40-50)</p>	

การเล่าเรื่องโดยการตัดทอนเนื้อหาดังกล่าวถือเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ซึ่งอาจเกิดจากรูปแบบการประพันธ์และกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เนื่องจากนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนนั้นประพันธ์โดยใช้รูปแบบร้อยแก้ว ในลักษณะของนิทานภาพประกอบ ทั้งยังมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเยาวชน จึงต้องสร้างความกระชับชัดเจน ดังที่ ชญาตี เจริงสี (2560, น. 304) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเรื่องการ์ตูนนิทานเวตาล: การสร้างสรรค์และคุณค่า ว่า “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบสื่อทำให้เกิดการลดทอนเนื้อหาซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวตลอดจนความรู้ของนิทานเวตาลเป็นสำคัญ เมื่อมีการแปรรูปเป็นนิทานการ์ตูนจึงมีการลดทอนเนื้อหา และรายละเอียดที่ซับซ้อนเพื่อให้เข้าใจง่าย” แม้ว่าจะมีการลดทอนรายละเอียดแต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อการทำความเข้าใจในเนื้อหา เนื่องจากนิทานภาพประกอบไม่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดทั้งหมดจากตัวอักษร เพราะใช้ภาพในการสื่อสารเป็นหลัก และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนก็มีความสามารถในการจดจำภาษาภาพได้ดีกว่าภาษาที่เป็นตัวอักษร ดังที่ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2552, น. 88) ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า “การดู (รูป) การ์ตูน การอ่านหนังสือการ์ตูนเด็กจะสัมผัสเนื้อหาของเรื่องหรือสารจากภาพเป็นหลัก เนื้อหาบางส่วนหากบรรยายด้วยตัวหนังสือจะเย็นเยื่อและเข้าใจยาก การเล่าเรื่องด้วยภาพจึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เพราะการที่เด็กได้สัมผัสองค์ประกอบของเรื่องราวผ่านภาพประสบการณ์ที่รับรู้จะเข้มข้นกว่า และจดจำได้นานกว่าภาษาที่เป็นตัวอักษร” ดังนั้นการลดทอนรายละเอียด และใช้ภาพในการสื่อสารแทนจึงช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

3.2 การเพิ่มเนื้อหา เป็นการขยายความหรือเพิ่มรายละเอียดในเนื้อหาที่แตกต่างไปจากฉบับลิลิต โดยผู้วิจัยพบว่านิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการเพิ่มเนื้อหาใน 2 ประเด็นคือ การเพิ่มรายละเอียดเหตุการณ์ และการเพิ่มคติสอนใจ **การเพิ่มรายละเอียดเหตุการณ์** ในนิทราชาคริต

ฉบับการ์ตูนได้เพิ่มรายละเอียดโดยการขยายความเหตุการณ์ เช่น ในตอนที่ อาบู่หะซันได้เป็นกาหลิบและได้จัดการกับอีแมนซั๋ว ได้มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบปากคำเพื่อหาข้อเท็จจริง ทั้งยังมีการเบิกพยานมาชี้ความผิดของอีแมนและศิษย์ รวมทั้งมีบทสนทนาโต้ตอบระหว่างอาบู่หะซัน และอีแมนอีกด้วย ดังความว่า

อีแมนและศิษย์ทั้งสี่ถูกจับกุมตัวแล้วผูกโยงเข้าด้วยกัน มีทหารลากจูงบังคับให้เดินตามถนนและเข้าสู่ท้องพระโรงกาหลิบหะซันตวาดถามอีแมนว่า “เจ้าคือแมนซั๋วที่ซุกงูชวบ้านให้นับถือศาสนาใหม่ และหากใครไม่เชื่อฟังก็ทรมานเขาด้วยวิธีต่าง ๆ ไซ้หรือไม่วะ” อีแมนกลัวตายจนตัวสั่นทูลว่า “ไม่จริงเลยพระเจ้าข้า หม่อมฉันและศิษย์ต่างมีศาสนาเพียงองค์เดียวคือพระอาหล่าเป็นเจ้า และไม่เคยทำร้ายผู้ใดเลย พระองค์ผู้ทรงธรรมโปรดพิจารณาด้วย” กาหลิบหะซันยิ้มเยาะ “แน่หรือเจ้าอีแมนซั๋ว ถ้าเช่นนั้นข้าจะเบิกพยานมาชี้ตัวเจ้า ทหาร ! นำตัวพยานออกมา”

ทันใดนั้นเหล่าผู้คนที่เคยถูกอีแมนขู่เข็ญและทำร้ายต่างพากันออกมาเป็นแถว...

อีแมนและศิษย์จำนนด้วยหลักฐานพยานชี้ตัวจึงได้แต่ขอร้องกาหลิบหะซัน “กระหม่อมผิดไปแล้วพระอาหล่าจงเป็นพยาน อยู่ล่างทัณฑ์กระหม่อมเลย กระหม่อมสำนึกแล้ว”...

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 53-55)

การเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบปากคำและการเบิกพยานมาชี้ตัวคนผิดนี้เป็นการแสดงให้เห็นความรอบคอบ และการตัดสินอย่างเป็นธรรมของอาบู่หะซัน เพราะการตัดสินของเขาไม่ได้เกิดจากการใส่ร้ายหรืออคติ แต่เป็นการตัดสินชี้มูลความผิดให้ผู้กระทำความผิดจำนนด้วยหลักฐาน

จากพยานบุคคล ส่วน **การเพิ่มคติสอนใจ** ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน มีการเพิ่มคติสอนใจใน 5 ประเด็น ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรและความอดทน ความกตัญญู การคบเพื่อน ความไม่ฟุ้งเฟ้อ และความมีน้ำใจ การเล่าโดยการเพิ่มเนื้อหา ที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนดังกล่าว มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายที่มาที่ไป หรือขยายความเหตุการณ์ที่สำคัญ และการเพิ่มเนื้อหา โดยการเพิ่มคติสอนใจ เป็นการแทรกคำสอนผ่านพฤติกรรมของตัวละคร และการพูดคุยระหว่างตัวละคร ซึ่งผู้อ่านจะได้เห็นทั้งพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีและพฤติกรรมที่ไม่แนะนำให้เอามาเป็นแบบอย่าง นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน จึงได้ทำหน้าที่ในการปลูกฝังทัศนคติ และค่านิยมทางสังคมแก่ผู้อ่าน กลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชน ดังที่ ศิลป์ศุภา แฉงสว่าง (2557, น. 186-187) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเรื่อง **ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร** ว่า *“การ์ตูนเรื่องนี้มีบทบาทในการสืบทอด และเผยแพร่วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ผ่านการสร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลิน ทั้งยังมีบทบาทให้ความรู้ และให้คำสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้อ่านด้วย”* การเล่าเรื่องโดยการเพิ่มเนื้อหาจึงเป็นการเพิ่มคุณค่า สร้างความน่าสนใจ และความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่เรื่องเล่านิทราชาคริตฉบับการ์ตูน เพราะการเพิ่มเติมขยายความเกี่ยวกับคติสอนใจเป็นการสอดแทรก และปลูกฝังคติสอนใจโดยเน้นกลุ่มเด็ก และเยาวชนเป็นสำคัญ และทำให้นิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากลิลิตนิทราชาคริตแต่ยังคงคุณค่าอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย

3.3 การเปลี่ยนแปลงเนื้อหา เป็นการเล่าโดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องที่ต่างไปจากฉบับลิลิตนิทราชาคริต โดยในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนพบว่าการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาใน 3 ประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนชื่อตัวละคร การเปลี่ยนรายละเอียดเหตุการณ์ และการสับสน **การเปลี่ยนชื่อตัวละคร** ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน พบว่าการเปลี่ยนชื่อที่แตกต่างจากลิลิตนิทราชาคริต ในตัวละครนางอ้วต

ซึ่งจากเดิมในลิลิตนิทราชาคริตมีชื่อเต็มว่า “นางนอชาดอลอวัตต์” แต่ในฉบับการ์ตูนนั้นมีการใช้ตัวละครว่า “นางนอชาดอลอวัตต์” ซึ่งเป็นการสลับตำแหน่งพยัญชนะ “ช” และ “ต” โดยอาจเป็นผลมาจากความคลาดเคลื่อนของหน่วยเสียงตามหลักสัทศาสตร์ ที่กล่าวว่า “หน่วยเสียงพยัญชนะแต่ละหน่วยจะมีลักษณะทางสัทศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่ ลักษณะการออกเสียงที่เกิดของเสียง และความก้องหรือไม่ก้องของเสียง ลักษณะทั้ง 3 ประการทำให้พยัญชนะแต่ละหน่วยแตกต่างกัน พยัญชนะแต่ละหน่วยอาจมีลักษณะตรงกันเพียง 1 หรือ 2 ประการ จะไม่มีหน่วยเสียงใดมีลักษณะตรงกันทั้ง 3 ลักษณะ” (ดวงมน จิตรจ้านงและ อาภาพรรณ วรรณโชติ, 2535, น. 22) ซึ่งหน่วยเสียง /ช/ และ /ต/ มีลักษณะทางสัทศาสตร์ประการหนึ่งเหมือนกันคือเป็นเสียงไม่ก้อง อีกทั้งยังมีที่เกิดเสียงในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน ดังตาราง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ช/ และ /ต/

ลักษณะทางสัทศาสตร์	หน่วยเสียงพยัญชนะ	
	/ช/	/ต/
1. ลักษณะการออกเสียง	เสียดแทรก	ระเบิดไม่มีลม
2. ที่เกิดเสียง	ปุ่มเหงือก	หลังฟัน
3. ความก้องหรือไม่ก้องของเสียง	ไม่ก้อง	ไม่ก้อง

(ดวงมน จิตรจ้านง และ อาภาพรรณ วรรณโชติ, 2535, น. 28)

ลักษณะดังกล่าวจึงอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความคลาดเคลื่อนของหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งสอง จึงทำให้นางอวัตต์ในฉบับการ์ตูนมีชื่อต่างไปจากฉบับลิลิต การเปลี่ยนรายละเอียดเหตุการณ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงราย

ละเอียดในบางเหตุการณ์ของเนื้อหาลิลิตนิทราชาคริต เช่น ในตอนที่อาบู่หะซัน ลงโทษอีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ด้วยการโบยตี แล้วจึงสั่งให้นำผู้กระทำความผิด ทั้ง 5 คนไปขังอูฐโดยให้นั่งหันหลังมาทางกันของอูฐนำตระเวนออกประจาน ทั่วเมือง ซึ่งในลิลิตนิทราชาคริตนั้น บรรยายตอนนี้ว่า อีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ ได้ถูกลงโทษขังอูฐประจานโดยนั่งบนหลังอูฐตัวเดียวกันทั้งห้าคน แต่ในนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูนกล่าวว่า ให้ทั้ง 5 คนนั่งหลังอูฐคนละตัว โดยอูฐ แต่ละตัวนั้น ถูกผูกล่ามต่อกัน ดังความว่า

...เมื่อเขียนตีจนครบจำนวนแล้วก็จับคนทั้งหมด
นั่งหันหลังขังอูฐที่ผูกล่ามต่อกันห้าตัวให้เพฆฆฆาตพาตระเวน
รอบเมือง...

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 56)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่านิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการ เล่าเหตุการณ์ตอนเดียวกันกับในลิลิตนิทราชาคริตโดยให้รายละเอียด ที่แตกต่างกันไป ซึ่งการเปลี่ยนรายละเอียดเหตุการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจาก การตีความและการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ เนื่องจากเมื่อเรื่องเล่า ถูกถ่ายทอดจากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งย่อมทำให้รายละเอียด บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป ดังที่ สุดารัตน์ มาศวรรณา (2553, น. 84) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ผู้เล่านิทานจะเล่านิทานเรื่องเดิมแต่ไม่เหมือนเก่า ทั้งนี้เพราะผู้เล่าต่างก็เพิ่มเติมจินตนาการของตนลงไปหรือเพิ่มเติมบางสิ่ง บางอย่าง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขเหตุการณ์บางอย่างเพื่อความพอใจของตน หรือเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นิทราชาคริต ฉบับการ์ตูนมีรายละเอียดเหตุการณ์บางอย่างแตกต่างไปจากนิทราชาคริต ฉบับลิลิตส่วน การสืบสนความ มักเกิดขึ้นได้เมื่อมีการนำเสนอเรื่องเล่า จากรูปแบบหนึ่งไปสู่รูปแบบหนึ่ง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ตีความใหม่

ทำให้เกิดความสับสนเอาตอนหนึ่งไปประสมกับอีกตอนหนึ่ง หรือการปะปน สับเปลี่ยนบทบาทของตัวละคร “บางครั้งผู้สร้างสรรค์ใหม่ได้ตีความตัวบทใหม่ หรือนำเสนอเรื่องในอีกแนวเรื่องหนึ่งจึงเกิดการสับสนนำเอาเรื่องตอนหนึ่ง ไปเชื่อมกับอีกตอนหนึ่ง หรือเอาบทบาทตัวละครมาปะปนกัน” (สุดารัตน์ มาศวรรณ, 2553, น. 89) ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน พบว่ามีการสลับบทพูด และพฤติกรรมของตัวละคร ดังปรากฏในตอนนี้อาбуหะซันถกเถียงกับ นางจอบแก้วผู้เป็นมารดา ในลิลิตนิทราชาคริตได้กล่าวถึงตอนนี้ว่านางจอบแก้ว ตักเตือนอาбуหะซันให้พิจารณาบ้านของตนเองที่อาศัยมาตั้งแต่เล็กจนโตว่า แตกต่างกันมากกับวัง แต่ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนคำพูดดังกล่าวกลับกลายเป็นคำพูดของอาбуหะซัน โดยเขาได้กล่าวเปรียบเทียบกับวังเพื่อยืนยัน ความคิดของตัวเองที่ว่าเขานั้นคือกาหลิบ ดังความว่า

“...บ้านข้าใหญ่ยังกับวังไม่เล็กเหมือนรูหนูเช่นนี้หรือ”

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 68)

การสับสนความยังปรากฏให้เห็นในตอนนี้อาбуหะซันโดนชาวบ้าน รุมจับ เพื่อนำตัวไปส่งยังโรงหมอ ในลิลิตนิทราชาคริตกล่าวว่าชาวบ้าน ต่างมารุมทำร้ายด่าทอ ตบตีอาбуหะซัน แต่ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน กล่าวว่าการด่าทอ ต่อยตีนั้นเป็นพฤติกรรมของอาбуหะซันที่พยายามดิ้นรน ไม่ให้โดนจับอย่างง่าย ๆ ดังความว่า

...อาбуหะซันดิ้นรนไม่ให้ใครจับได้โดยง่าย ทั้งเตะ ต่อย ถีบ
ถอง ด่าทอ จนหลายคนเจ็บตัวไปตาม ๆ กัน...

(ชลลดา ชะบางบอน, 2550, น. 73)

ความตั่งกล่าวนี้ แสดงให้เห็นการเล่าเรื่องโดยการสับสนความที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน การสับสนความตั่งกล่าวทำให้คำพูดของตัวละครหนึ่งกลายเป็นคำพูดของอีกตัวละครหนึ่ง หรือพฤติกรรมของตัวละครหนึ่งกลายเป็นพฤติกรรมของอีกตัวละครหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการตีความสร้างสรรค์ใหม่ของผู้แต่ง จึงทำให้นิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการเล่าเรื่องที่แตกต่างไปจากลิลิตนิทราชาคริต

อภิปรายผลการวิจัย

การเล่าเรื่องทั้ง 3 ประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบและบอลลูนคำพูดของตัวละคร และการเล่าเรื่องโดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากลิลิตนิทราชาคริต เป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน อันเกิดจากการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับรูปแบบของการประพันธ์ในลักษณะของนิทานภาพประกอบ โดยใช้ภาพการ์ตูนในการสื่อสารแทนตัวตัวอักษร มีการตัดทอนการพรรณนาเนื้อหาของฉากหรือเหตุการณ์บางประการ เพื่อให้สามารถดำเนินเรื่องไปได้อย่างรวดเร็ว มีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ลักษณะตั่งกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กมักมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ เพียงระยะเวลาสั้น ๆ การที่จะพรรณนาเนื้อความให้ยืดยาวจะสร้างความเบื่อหน่ายให้เกิดขึ้นได้ อีกทั้งการใช้ภาพการ์ตูนในการสื่อสารเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และสามารถทำความเข้าใจในเรื่องราวได้ง่ายขึ้น “การ์ตูนเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเด็กและวัยรุ่นได้ง่าย เนื่องจากสื่อการ์ตูนส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหาด้านความบันเทิงที่สนุกสนาน คลายเครียด และเข้าใจง่าย” (กาญจนพิชญ์ ศิริภูวนิชย์ และ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 2558, น. 92)

การเล่าเรื่องดังกล่าวจึงช่วยสร้างลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น และความน่าสนใจให้เกิดขึ้นกับนิ تراชาคริตฉบับการ์ตูน ทั้งยังแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่านิ تراชาคริตมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นการผลิตซ้ำวรรณคดีให้สอดคล้องกับสภาพ การสื่อสารในยุคปัจจุบัน ดังที่ นนทกมล ลิ้มธนะกุล (2561, น. 206) ได้กล่าวไว้ ในการศึกษาเรื่อง *สิงห์ไกรภพ Lion Heart Chronicle: การผสมผสาน วรรณคดีไทยกับรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น* ว่า “การเลือกผลิตซ้ำวรรณคดีไทย เรื่องสิงห์ไกรภพในรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ทำให้เกิดการสื่อสารวรรณคดีไทย ในรูปแบบใหม่กับผู้อ่านในปัจจุบัน ให้ผู้อ่านได้ทำความรู้จักกับวรรณคดีไทย แม้ว่าไม่ได้อ่านจากตัวบทดั้งเดิม แต่ผู้อ่านจะสามารถรู้จักตัวละคร เหตุการณ์ สำคัญในเรื่อง และที่สำคัญคือ ผู้อ่านในยุคปัจจุบันสามารถรับรู้ถึงความสนุก ของวรรณคดีนิทานเป็นเรื่องอมตะในทุกยุคสมัย”

การเล่าเรื่องในนิ تراชาคริตฉบับการ์ตูนจึงแสดงให้เห็นถึงการผสมผสาน ทางวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม ลักษณะดังกล่าวเป็นการต่อร่องระหว่ การเลือกรักขากับการปรับเปลี่ยน เพื่อให้วรรณคดีไทยยังคงสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางพลวัตทางสังคม ดังที่ พริมรตา จันทรโชติกุล (2553, น. 105-106) ได้กล่าวไว้ในการศึกษา เรื่อง *หนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน* ความว่า “ผลการศึกษา แสดงให้การต่อร่องระหว่ การเลือกรักขาของค้ ประกอบ และลักษณะเดิม ของหนุมานที่ปรากฏในรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สะท้อนให้เห็นการเลือกรักขา และการปรับใช้ เพื่อให้หนุมานมีพื้นที่ยืนในกระแสสังคมยุคปัจจุบัน”

แม้ว่านิ تراชาคริตฉบับการ์ตูนจะมีการเล่าเรื่องที่มีรูปแบบเฉพาะ แตกต่างไปจากลิตินิ تراชาคริต แต่สิ่งที่นิ تراชาคริตทั้ง 2 สำนวนที่เหมือนกัน คือ ลักษณะของความเป็น “นิทาน” ที่มีการเพิ่มเติม ลดทอน และ เปลี่ยนแปลงรายละเอียดเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคม และความเปลี่ยนแปลง

แห่งยุคสมัย “การมองในฐานะนิทานจะช่วยให้เข้าใจลักษณะความเป็นสากลของมนุษย์ในฐานะผู้เล่านิทาน ซึ่งผู้สร้างสรรค์ย่อมเพิ่มเติมเสริมแต่ง หรือลดทอนปรับเปลี่ยนรายละเอียดของนิทานให้เข้ากับความเชื่อ วัฒนธรรม และความคุ้นเคย ตลอดจนยุคสมัยของผู้เล่าและผู้เสพ” (สุดารัตน์ มาตรฐาน, 2553, น. 85) การเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนจึงเป็นตัวอย่าง การสร้างสรรค์วรรณคดีในรูปแบบของสื่อร่วมสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และสภาพของสังคมในปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรค์เพื่อสืบทอดวรรณคดีไทยให้เป็นที่รู้จักของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทำให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทย ซึ่งอาจนำไปสู่ความสนใจ และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาวรรณคดีไทยที่เป็นต้นฉบับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กช ช่วงชวงค์. (2546). *วาดการ์ตูนคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- กาญจนพิชญ์ ศิริภูวนิชย์ และอุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558, มกราคม - มิถุนายน). การเล่าเรื่องข้ามสื่อในการ์ตูนไทยของเอกสิทธิ์ ไทยรัตน์. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร*, 2(1), 89-115.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. กรุงเทพฯ: วิสตอม.
- ชญาตี เจริญชัย. (2560). *การ์ตูนนิทานเวตาล: การสร้างสรรค์และคุณค่า*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- ดวงมน จิตรจําาง และอาภาพรธณ วรธณโชติ. (2535). *ลักษณะสำคัญของภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงค์. (2552). *การ์ตูน: มหัตถุจรยรยแห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.
- นนท์กมล ลิ้มธนะกุล. (2561). *สิ่งทไกรภพ Lion Heart Chronicle: การผสมผสานวรรณคดีไทยกับรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2556). *หลักการเขียนนิวารณัวรรณกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พริมรตา จันทรโชติกุล. (2553, ธันวาคม). *หนุ่มานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน*. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 27, 76-107.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2553). *พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. ใน *ลิลิตนิทราชาคริต*. กรุงเทพฯ: วิสตอม.

- ศักดิ์ดา วิมลจันทร์. (2549). *เจาะใจการ์ตูน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.
- ศิลป์ศุภา แจ้งสว่าง. (2557). *ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวดาร*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สุดารัตน์ มาศวรรณ. (2553). การเปลี่ยนแปลงของนิทานสู่หนังสือการ์ตูนนิทานไทย. *วารสารช่อพะยอม*, 21(21), 82-93.
- C.C Club. (2556). *Drawing Comic 1 พื้นฐานที่ดีสำหรับการเริ่มวาดการ์ตูน*. นนทบุรี: ไอดีซีฯ.
- _____. (2556). *Manga Bible 1 ครบทุกพื้นฐาน การหัดวาดการ์ตูน*. นนทบุรี: ไอดีซีฯ.